
LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIÈNCIES

ELS FESTIVALS CHOPIN

L'hivern de 1838-1839 ha estat a la llarga profitós per Mallorca. Chopin i George Sand passaren a l'illa tres mesos i mig, compartint la seva estada entre so'n Vent d'Establiments, la Cartoixa de Valldemossa i uns quants dies a la Ciutat.

Els dos artistes han tengut detractors i amics: res no ha mancat al comentari del seu viatge i les seves persones, i s'ha escrit sobre això un voluminós farcell de follets i articles. Però, el temps passat, quasi vell d'un segle, com un sedant de l'esperit ha vingut a anivellar totes les opinions i a fer-les coincidir sobre l'importància d'aquest viatge.

Poc temps fou el que passaren a Mallorca, i si no fos l'obra musical i literària que aquí produïren, la seva venguda no hauria passat d'una efemèride romàntica, consignada en algun noticiari de l'època, amb alguna nota, potser, brufada amb la sal de la picardia. Si no fos així, ens hauriem de demanar, que pensen Polònia i França d'aquests festivals anuals, que semblen dedicats a la bona memòria de fills predilectes, més que no al record dels hostes d'un dia.

Però, si Chopin i George Sand no són fills de Mallorca, ho són en canvi les seves obres aquí inspirades i concebudes, compostes i escrites, que són tot el que resta de l'artista i viu de generació en generació.

Es diu que Chopin, durant la seva estada a la Cartoixa de Valldemossa, degué compondre alguns preludis i acabar definitivament els altres. Va escriure la segona Balada en fa major, op. 38; el tercer Scherzo en ut dieze menor, op. 39; les dues Poloneses en la major i en ut menor, op. 40; la Mazurka en mi bemoll, op. 41, número 2. Es probable també que la Sonata en si bemoll "menor" i els dos Nocturns, op. 37, puguin haver estat esboçats a Mallorca.

George Sand, a la Cartoixa, escrigué gran part de "Spiridion", i va concebre el seu famós "Un Hiver à Majorque", acabat després a Nohant, llibre que tant ha fet parlar, i que solament un estudi de l'època i de les seves condicions materials, com de les morals i espirituals de l'autora, ens fa explicable i ens inclina, sinó a la comprensió absoluta, al desapassionament i a l'atenuació dels seus defectes almenys.

Seria absurd que nosaltres haguéssim de commemorar cada anyada, com un bell fet de la història, la producció de George Sand a Mallorca i sobretot el llibre que ens dedicà—comprensible però no lloable—i és per això que aquests festivals, amb bon encert, es dediquen a la recordança de Chopin. El gran músic, Chopin, si que mereix, sense cap objecció, tota la nostra reconeixença i el nostre tribut. Ell ha honorat la nostra terra tant com puguin honorar-la els seus fills, i per això, cada primavera, el seu record ens és present.

Aquests festivals—que ja compten amb un historial ple de noblesa rellevant, alimentats amb la fe i l'entusiasme perseverant de Mn. Joan M.ª Thomàs, ànima i dinàmica de la música a Mallorca,—amb el record que commemoren, han servit de pretexte per a congregar-nos anyalment en la més bella i opulent manifestació de l'art musical: manifestació que no es redueix als límits locals, sinó que, grat sia a Déu, té volada internacional i solemnitat inusitada. En el desfilar dels anys, aquestes festes, ens han fet conèixer—i són encara promesa de noves coneixences—figures de fama mundial dins l'art de la música, i gràcies a elles els nostres sentits s'han pogut amarar de bellesa, i una vegada a l'any podem fruir intensament i elevar el nostre esperit per les regions de l'art més excels.

Cada anyada, primer a la Ciutat i després, en pelegrinatge d'art, a la Cartoixa de Valldemossa, ens congrega la música; cada anyada pel mateix temps, quan els rossinyols reflen i en el jardí claustral—que fou ideat per a esbargiment místic dels fills silenciosos de Sant Brú (contrast dels dies)—el brollador canta i la primavera es-

clata ubèrrima de flors i de flaires, en els corredors blancs de calç i lluminosos.

I per això, els festivals Chopin, són la festa de la primavera a Mallorca, i com ella, cada anyada, ens duen la prometença del fruit abundós.

En matèria d'estètica hom no és mai profundament nou. Les lleis de la bellesa són eternes; els innovadors més violents s'hi sotmeten sense donar-se'n compte; s'hi sotmeten a la seva manera, això és l'interessant.

MAX JACOB (Art Poétique, Paris 1922).

SI JO SABIA...

I

Si jo sabia a mon voler tallar
el diamant duríssim del llenguatge!
Oh si pogués domar i cavalcar,
franc de jou i de brida eix rebel corcer salvatge!
Fer del parlar un orgue amb molts registres,
amb sons plens, crits i càntics joiosos i sinistres
per on mon ésser s'expandís;
i, fidelment, com en l'amable cera
una marca calenta, en ell ma vera
interna efígie se reproduís!
Qui sabés, amb la seda del mot fent filigranes,
brodâ al teixit dels versos les coses més arcanes
de mes pregones emocions!
Posar intacte, sens minvar-li força,
el pensament bullent sota l'escorça
de les paraules i raons!
Comunicar-lo amb l'escalfor mateixa
amb que al centre de l'ànima ens va nèixer
i el cor, en el llenguatge, buidar com dins un vas;
passar als mots l'ànima tota
sens perdre de l'essència dels sentiments cap gota
ni que un pessic d'aroma s'esbravàs.
Dar a l'estil vibració d'entranyes,
vèrtig i esglai d'abismes i muntanyes,
i aquella joia i esgarrifament
d'acaronar brots joves, carn viva, coses tendres;

usar de les paraules com de sagrades cendres
per a colgà els calius eterns del pensament.
I, al reflectir-hi la naturalesa,
fer encarnà en l'idioma sa múltiple bellesa
amb tan miraculosa veritat
que s'hi oís l'esclat de les cascades,
la fressa dels torrents, i els vents i les onades,
i hi fos el llis marmori ratllat de nuvolades
del gorg extasiat.
I, encara, el gust d'arrop i de mistela
tèbia que, en els bons jorns, ens dóna a beure el sol;
i gràcia de gemma que apunta i se revela,
i barboteig i clara frescor de fontinyol...
I que hi planàs l'immensa grandesa i vasta pau
de l'elm llampant del cel que tanca el món de blau.

II

Mes, com fóra millor mostrar la idea nua,
sense el llenguatge que la desvirtua
i l'oprimeix i ofega amb sa estretor!
Com Venus que sorgí d'entre escumoses ondes,
que eixís la idea pura, radiant de les profundes
marors de sang internes al món exterior!
El verb és un tirà que el pensament limita,
canal porosa i misteriosa
per on mig cola la liquor preciosa,
borbollejant, que dins el pit s'agita.
Són les paraules copes d'on en desborda el vi
violent de les idees que raja en nostre si;
espills trencats, borrosos, que mai no deixen veure
els fons de l'esperit, abisme inexplorat;
i, amb tot, del pensament ningú res en pot heure
fins que a un vestit de mots s'és ajustat!

Turment dilacerant voler donâ a l'idioma
l'ímpetu dels afectes, ales com de coloma,
bellugueig d'argent viu, sabor de fruit, l'aroma
i el fresc preciosisme d'una flor;
voler robâ els tresors de l'alt castell abrupte,
passar per l'aqüeducte
tota l'aigua del riu que ens ix del cor!

FELIX

Es evident que les retòriques i les prosòdies no són unes tiranies inventades arbitràriament, sinó una collecció de regles reclamades per la mateixa organització de l'ésser espiritual; i mai ni les prosòdies ni les retòriques no han destorbat a l'originalitat de produir-se d'una manera clara. Dir el contrari, o sia que han afavorit l'eclosió de l'originalitat, seria infinitament més exacte.

BAUDELAIRE (L'Art romantique)

MARAGALL I LES FESTES *

EN els meus primers assaigs sobre Maragall, he marcat ja aquest tret característic de la seva persona: sentint-se intèrpret de la massa social dins la qual actuava, esdevingué el poeta de les nostres emocions cíviques. Poeta dels "goigs", dels "cants", de les "odes", dels "himnes". Supremament sincer, en els seus cants, en vers i en prosa, hi ha totes les vehemències; hi ha—deia—la gràcia, la reconvençió, l'amenaça, la profecia. Lluny del rapsoda de lloguer, trobeu l'ànima condensadora de la inquietud, la tasca, la il·lusió i la voluntat de cada dia, que s'expressa per pura necessitat de marcar el sentit de cada instant.

Per ell, la realitat de la pàtria és aquesta marxa conscient dels ciutadans, a través dels neguits, dels treballs i de les esperances. L'esperit del poble és aquesta unanimitat en la joia i en l'espectacle, en el dolor i en la festa. Dins aquest esdevenir constant, amb retorns també constants i periòdics, es mou i es renova l'esperit del poble. El món és un esdevenir en què es segueixen les obres i els dies, les estacions i les collites, les naixences i les morts—majors naixences. I el poble pren consciència del seu ésser espiritual renovant-se joiosament, seguint la marxa de les estacions, amb les festes.

Maragall, compenetrat amb les més pures i profundes essències populars, adherit a les notes constants i permanents de la consciència de poble—única democràcia vàlida,—marca l'accent damunt les festes i extreu així la poesia substanciosa que hi ha en el succeir-se dels dies, sempre que estiguin regits per un sistema de solemnitats, en que s'acordi la tradició més llunyana amb l'esperit més vivaç, en que s'harmonitzi l'enyorança ancestral amb la fe en l'any vinent. Sense un sistema de festivitats per les quals parlen les veus de l'avior i els dalers dels infants, commoguent els pòsits més pregonos del nostre ésser i revelant en cadascú de nosaltres la nostra

---

* En els dies de festivitat oficial hauria estat útil de recomanar la lectura de l'article "Las fiestas" de Maragall, que és sempre d'actualitat adequadíssima.

consciència col·lectiva—de la qual no som fragments, sinó que és tota en cadascú de nosaltres—no hi ha pas un poble, ni hi pot haver una pàtria. Perquè la pàtria s'ha format, justament, quan la massa ha assolit aquest punt de vibració, de compenetració solidària i d'emoció unànim.

Maragall insistia en marcar la valor immensa i significativa de les festes perquè s'horroritjava sens dubte de pensar en una societat unificada de cap a cap de la terra, racionalitzada en els seus esplais, expressió dels seus sentiments, sota un calendari de símbols abstractes. ¿Que en treuriem de forjar una nova pàtria, si ensems anéssim a desposseir-la de tot allò que la fa ésser una pàtria veritable?

Per això diu, i jo tradueixo, adreçant-se als esperits forts, “que només són esperits freds”: “no desdenyeu les nostres festivitats; si no les sentiu en el vostre cor, feu bé de no mesclar-vos-hi; les profanarieu. No bravegeu d'estar-hi per damunt, quan senzillament n'esteu fora. Mentre no tingueu una fe més forta que la de la multitud, deixeu la multitud amb la seva; decanteu-vos d'ella si no podeu seguir-la, però no pretengueu guiar-la. ¿A on?”. Aquestes paraules—escrites fa 28 anys—venen gràvides d'aplicacions actuals.

Maragall segueix el curs de les festes que venen i passen. Ve el començament d'any amb els propòsits de “vita nuova”; ve la festa dels Reis amb la il·lusió dels infants; i ve el revol del Carnaval; i Sant Josep, diada casolana; i la florida dels ametllers i els presents de primavera; i la joia de Pasqua; i les roses de Sant Jordi; i la sumptuositat vellutada de Corpus; i els focs de Sant Joan; i les culpes de l'estiu, amb la inquietud d'agost; i les dolçors daurades de la tardor; i els morts i la poesia de novembre; i la Bona Nova de Nadal, apoteosi cristiana de l'hivern. Com a fons, la muntanya o la mar, el camp o la ciutat, la qual és instrument de l'esperit.

Ens preguntem. D'on han vingut les festes, d'on han vingut les cerimònies, d'on han vingut les commemoracions?. La major part i potser totes, observa un filòsof, han vingut de les nostres idees. En les festes, celebrariem, a fi de comptes, els símbols corporitzats de les nostres concepcions bàsiques.

Festa és, doncs, el símbol d'una idea permanent i antiga, vivent dins el cos social, dins la consciència de poble. Tota idea antiga, i constant, ens ve—diu Alain—en vestit de festa, és a dir, amb metàfores.

Festa és mitologia. Perquè mitologia és l'estadi primer de les nostres idees. Per això, les representacions collectives—continuem espigolant en el camp d'Alain—foren ensems i de bell antuvi percepcions. Aquests signes invariables, les danses, els seguicis, els vestits tradicionals, els emblemes, són els elements més antics del llenguatge pròpiament humà; per les festes, que són celebracions, entra en la nostra consciència, la collectivitat com a objecte comú, sostenidora ferma dels nostres pensaments.

Els retorns periòdics imposen la festa i literalment la fan nèixer, per causa dels canvis biològics que hi corresponen. La memòria s'apuntala en aquests retorns naturals, i per això tota commemoració no pot separar-se d'ells. L'home, seguint el curs de les estacions, no deixa de tèmer i esperar, ni de col·locar, amb els seus treballs i projectes, un temps nou darrera un altre temps nou. Per això tota commemoració es dobla d'una celebració. Així, segons l'ordre exterior regulem el nostre món interior; posem ordre, i posem en ordre, les nostres emocions i passions, lligades per les festes als espectacles de la natura.

L'home s'integra, així, en la Societat humana, que és l'única societat, i pensa socialment, que és l'únic pensament veritable. La commemoració és, supremament, expressió d'un pensament comú, típic, modèlic. Hi apareix la idea comuna, que és idea perquè és comuna, i que és típica i modèlica perquè l'objecte n'és absent. Les commemoracions enterren i purifiquen. Adhuc, per això, davant els morts, només el record ordonat de les cerimònies, només el testimoniatge concordant dels homes i les coses, resulta recurs útil contra les tortures de l'imaginació.

Per això institueixen festes els homes que volen moure masses.

Instituiu festes, ve a aconsellar Maragall. A res no s'adhereix tant ni de tan bon grat el poble com a les festes. És el darrer que abandona de moltes institucions de les quals li fuig la substància. La joia humana—que fa de tothom un artista—és aquesta benhaurança de figurar una cosa per una altra; de representar per accions les lleis de la natura; de significar, per exemple, la primavera per cançons i campanes al vol; no ja de registrar el nou temps, sinó de celebrar-lo.

FESTIVITAT I ORDRE

Les nostres festes, com hem vist, concorden amb les de la natura. Però superen la natura. La veu dels homes les hi dóna consciència. Els càntics de les festivitats—diu Maragall celebrant la Pasqua—són més plens de sentit, són més humans, perquè els homes saben perquè canten: el ocells no. “Els ocells no tenen festivitats. La festivitat és una cosa essencialment humana; no és una freda convenció social, no: la festivitat és un acte de consciència del natural, que només per la consciència de la terra, que és l’home, pot realitzar-se.

Enlloc—ha dit Descartes—no es mostra tant bé la unió de l'ànima i del cos com en els moviments de societat. Una massa en festa és la corporització d'una idea. La massa s'expressa per signes. Confirmant els signes, confirma la idea. Combregant en els signes, vivifica la idea—la idea unànim, que és la sola idea.

La festa és una forma—extraeclesiàstica si voleu, però ben religiosa,—de culte. En el seu sentit més ample, el culte—i tota la litúrgia—és l'art puixant que, fixant els signes, ha donat forma als nostres primers pensaments, i potser així els sosté tots, observa Alain. El gran error que ha perdut a tanta gent que es creien espirituals—(1) i s'esveren ara de la revolta de les grans masses contra ells—és de no haver advertit la puixança d'aquestes idees sòlides, ancestrals, constantment renascudes, que trobem en el fonament de la nostra societat. Les grans idees bàsiques tenen un culte. Les festes són formes, les més vistents, d'aquest culte. I si cultura és esperit i estil, evidentment les festes són cultura. Cultura i culte: units a la mateixa rel etimològica i diversificats en els seus sentits peculiars, sense separar-se tanmateix en l'essència íntima comuna.

En els orígens de la festa—com a expressió d'emoció unànim—hi ha la dansa. No la dansa individual, ni espectacularment coreogràfica; no. Vull dir la dansa unànim, la dansa en què tots participen en un peu d'igualtat. La nostra sardana és potser, de totes les danses populars que es conserven en el món, la que més completament expressa la consciència de poble. Per això la catalanitat activa havia de conservar-la i propagar-la. A l'Empordà la sardana és el centre vital i harmònic de la festa.

(1) Essent només esperitistes,

Però la festa és més que la dansa. La festa també és cerimònia. La cerimònia és el signe de "ordre i de la jerarquia al servei dels símbols, és a dir, de les idees. (En el cas de la sardana, la mateixa dansa és cerimònia, perquè s'ajusta a l'ordre i a l'igualtat, espectacle de tots per a tots). Dansa i cerimònia són signes de la festa, però no són encara la festa. Sense ordre ni igualtat, sense dansa ni cerimònia, no hi ha festa. Elles indiquen que estem en festa, però no són, amplament, la festa. La festa comença en el moment que es desfà la sardana i la cerimònia s'acaba; en el moment en què, acomplert el rite, sense fugir de la unanimitat emotiva, ans conservant-la cadascú es lliura al propi albir. En les festes, i potser en cap lloc més que en les festes, arriba al seu grau més clar la idea de la llibertat de cadascú com a contrapunt de l'harmonia emocional de tots. Festa és llibertat i, sense llibertat, no hi ha festa. La cerimònia ens palesa i fa més vivent en nosaltres la noció de l'ordre. La festa, després de la cerimònia, ens palesa la noció de la llibertat.

La festa, però, no tendria sentit si fos només una interrupció del treball de cada dia. Entre la festa gràvida de significat i la festa com a lleure pur hi ha la distància que va, per exemple, de la fecunda i puixant Grècia antiga a la decadent i desmoralitzada Grècia bizantina. Tota renaixença—he sostingut en altre lloc—és un retorn a l'hellenisme. Tota festa, en un poble vital i renaixent, ha de prendre el sentit espiritual, anímic i edificant que tenia entre els hellens antics. El caràcter positiu de llur ètica els hauria privat d'estimar el lleure com a tal. Ben altrament, la festa era, per a ells, una diada intensa, trepidant. Naturalment, l'edificació de l'ànima, al centre de l'emoció colectiva, exigia la suspensió de les tasques quotidianes. El lleure era, doncs, una conseqüència de la festa. Però no era la festa, ans la contradicció íntima de la festa.

El lleure és buid per definició; i la festa ve curulla de significació i de contingut intern. La festa reclama la suspensió del treball; però això no vol dir que el treball en dia de festa fos per als grecs pecat i ofensa al culte. En el cicle periòdic dels treballs i dels dies, la festa era un treball més, de natura interior i transcendent. Les festes, a fi de comptes, consagren el treball. I, a Grècia, les festes consagraven, i es nodrien sobretot del treball de l'esperit, dit en altres mots, del treball intel·lectual. N'era aquest el principal ornament. Les muses el protegien. Constituïa, aquest treball de l'esperit glorificat en les festes, una escola d'educació nacional,

La joia predominava en aquelles festes. I la religió de la Grècia antiga ha pogut ésser justament anomenada, per les seves manifestacions cíviques, religió de la joia. Pèricles ho reconeix així, en la seva famosa oració fúnebre: "Més que cap altre poble, nosaltres recreem l'ànima humana introduint en el ritual de la nostra religió concursos anuals i solemnitats, l'alegria dels quals treu la tristor".

També, en les festes, la democràcia antiga consagrava el principi d'emulació; aquella democràcia prenia la idea de igualtat en el seu aspecte potencial. Per l'agonística, cadascú posava de manifest la tensió i desplegament de les forces, o virtuts individuals, fruit de les capacitats, indefectiblement variades, de cadascú; l'esforç individual era votat al profit col·lectiu. Tothom rivalitzava: en la dansa, en la rapsòdia, en la tragèdia, en el chor, en els jocs gimnàstics... L'enveja baixa, tellúrica, era elevada a virtut nacional, a benefici de la col·lectivitat. Hom rivalitzava en la bellesa; hom rivalitzava en la maternitat. Els grecs veien la revelació divina en la bellesa; no fa molts anys es trobà un fragment d'Herondas que ens informa de l'*agôn eupaidias*; el darrer dia de les Tesmofòries, la mare que havia portat al món l'infant més bell de l'any rebia un premi.

Avui mateix, les festes, separades de l'esperit religiós, resultarien materialistes. Però, informades per ell, àdhuc en els aspectes més materials, s'eleva a categoria espiritual. En tots temps, abans del cristianisme i en ell, hi ha hagut una joia ennoblidora en la fruïció de la matèria, elevant-la—mots de Carles Cardó—a la celebració de les solemnitats de l'esperit. Un àpat mateix pot esdevenir símbol de les comunions més altes de l'ideal. Per això—observa el mateix autor—el cristianisme és alegre, perquè és una restauració periòdica, tan immancable com el retorn de les estacions, del regnat de l'esperit en l'home. I l'esperit és l'única deu de l'alegria autèntica. Les satisfaccions corporals, si no es fan circular dins l'òrbita de l'esperit, produeixen l'enterboliment que priva el goig d'eleva-se a la regió pura de l'alegria. A tall d'exemple, el Nadal és potser la festa en que aquesta elevació del món material és més visible.

Conclusió. Les necessitats de l'home són idèntiques en tots els temps i arreu. L'home s'aguanta damunt la certitud que hi ha en la natura un cert ordre establert. L'home confia en la precisió puntual dels fenòmens de la naturalesa. Per les festes, l'home recorda a la pròpia consciència la confiança en aquest ordre. L'home s'acosta, pe-

netra en l'ordre autèntic del món, decantant-se, per aquesta penetració dels desordres aparents. Per les festes també, fa intervenir les seves creènces, els seus déus. en la sèrie dels fenòmens naturals A desgrat de les revolucions explossives, l'home creu, a l'eix del seu ésser, en l'ordre, com a principi fonamental de totes les coses. Màgia i ciència, als extrems de l'home primitiu i del civilitzat, sintetitzant-se en l'home religiós, concorden sobre aquest punt, davant la fantasmagoria sempre canviant que anomenem el món, la natura o l'univers.

La creença de Maragall en aquest ordre natural el porta a exclamar: entretant, i per a provocar millor l'aparició dels grans homes conductors sobre les masses caòtiques, orbes i fatals, deixeu d'atribuir el que passa a les potències del món, ni als governs, ni als sindicats; doneu-ne la culpa, o les gràcies, al sol, a la pluja, a l'estiu, a l'hivern. Per exemple, d'aquestes revolucions periòdiques de Barcelona, "la culpa" és "de l'estiu".

CAMPANES AL VOL

Entre les festivitats, totes tivants de simbolisme, n'hi ha que marquen fites supremes: la de Sant Joan, joia de la maturitat i de la fructificació; la dels Morts, comunió amb els que foren; la de Nadal, que és la de la nostra redempció; la de Pasqua, que és la de la nostra renaixença. Aquesta joia de Pasqua—tradueixo Maragall resumint-lo—és una joia difusa. Hi ha en l'aire com una polsina d'or que s'aixeca de pertot. Es la joia de la resurrecció, la més forta que hi pot haver, perquè sorgeix del dolor i de la mort. Per això—segons Maragall—la diada de Pasqua hauria d'ésser la festa especial dels poetes, perquè ells de la pròpia passió en treuen el cant gloriós. Sense passió no hi ha cant fort, ni sense cant passió ben redimida. El cant ha d'ésser la mateixa passió trasfigurada, com Jesús que ressuscità amb les nafres de la passió, però joioses ja en el seu cos glorificat... El cant, sorgint de la passió del poeta, no hauria d'ésser, doncs, la mateixa passió en les seves turbulències i impureses i ais i sospirs, sinó la resurrecció gloriosa que mostri encara fresques les senyals del martiri, però ja en pau i sense dolor. Aquest—conclou—hauria d'ésser el cant; aquest hauria d'ésser l'art, i la Pasqua de Resurrecció, festa especial d'artistes i poetes.

El dia de la Resurrecció és, espiritualment, el primer dia de

primavera. La commemoració divina dóna sentit al nou temps que comença. El bon temps ha entrat, als cors, amb el pleniluni d'aquesta Pasqua. Vegeu—sintetitzo—com Maragall commemorava la de 28 anys enrera: Feia molts dies, que la era nova es pressentia. Vingueren el dies de Passió i tots els anuncis de primavera començaren a cobrar un significat. Hi havia en totes les coses una espectació sagrada, una mística tristor amarada de joia. I quan, a la fi, sonaren les campanes de Pasqua, sota el revol de llurs veus, tot esclatà en alegria, la nit s'omplí d'estels i de cants, el dia aparegué amb una altra claror. Tot es veia d'una manera nova. ¿Què havia passat? Era la resurrecció, era la festivitat que portàvem dintre, que ens illuminava tot el de defora. Ja érem més que els ocells, més que els insectes i les flors; ja teniem el sentit de la nostra alegria; ja erem homes. La primavera s'havia fet resurrecció, s'havia humanitzat, el misteri diví era entrevist. "Aquest és el dia que féu el Senyor; alegrem-nos-hi".

Alain, cercant l'art que convé a les festes, només troba les campanes al vol que n'expressin el moviment. El so de festa és el so de campanes. I les campanes més joioses són les de Pasqua. Per on la Pasqua seria la festa suprema, la festa més festa de totes les festes, la síntesi de totes elles. I tot per virtut de les campanes i llur símbol de renaixença joiosa, afirmadora de la vitalitat dispersa contra l'ordre trist. Que el so de les campanes fos desconegut en les societats més antigues, això provaria, segons el filòsof, que l'esperit de les festes no hauria aconseguit encara d'alliberar-s'hi del tot.

La pretensió progressista s'ha girat recentment contra les campanes. Quin error! o, més ben dit quina obnubilació, quina ignorància! Feien nosa, inquietaven la tristor racionalista. Si justament hi ha una relació meravellosa entre el so de les campanes i l'esperit modern, considerat en el seu primer desvetllament. Basta recordar que tot pensament s'adorm i es desvetlla en cada home, i que, fora de la vetlla, no forma pas pensament. En tot voleiar de campanes sona, doncs, la bona nova.

Fan les campanes com un tumulte figurat. Alain observa que la matèria de les campanes és fosa, i no esculpida; aquest art retorna, doncs, als elements deixant actuar d'antuvi les forces físiques i químiques. Remarca encara que, en una campana, la matèria es troba en lluita amb ella mateixa, pel cos principal i el batall; també que la llei de gravetat governa aquest doble moviment,

sense que la impulsió humana hi pugui fer altra cosa que mantenir-lo. Oi més, ja pels atzars de la fosa, l'orella percep el desordre i com el brugit d'una multitud en el so d'una sola campana. Millor encara, en l'entreforc dels sons i dels cops, on no és possible de trobar cap llei, es tradueix enèrgicament la indocilitat de les forces primeres, de les forces tellúriques que diria Keyserling. En resum: aquest soroll meravellós, aquesta harmonia que pot prescindir de l'acord, aquesta música contínuament trencada per la llei de gravetat, és insubstituïble, fins ara, per anunciar les renaixences, les primaveres, els ordres nous. Hom recorda que, per celebrar l'armistici, que posava fi a la gran guerra, les potències no trobaren altre mitjà que llençar, arreu del món, les campanes al vol. I nosaltres, avui, ens demanem: Campanes de Pasqua florida ¿quina nova esperança ens heu portat?

En les campanes, troba Maragall un altre símbol de la unanimitat popular. Aquesta—afirma—és la realitat social viva: cadascú en tots i tots en cadascú. Heus aquí el seu únic fonament veritable i la seva expressió eficient: la religió i el culte. El que cal és: el sentiment de la solidaritat humana davant el fet diví: la comunitat d'origen i de fi que s'ens palesa en els fets terminants: naixença, mort, perill, treball, festa.

Memòria, renaixença, joia, emulació. Dansa i cerimònia. So de campanes. Afegim-gi el foc, essencial. Les festes del foc formen un collar, de purificació i de sublimació, a l'entorn de l'any. No hi ha festa sense alguna forma de foc i de llum. Són els focs anímics de la vetlla de Tots Sants; és la llar encesa de Nadal; els focs purificadors de Quaresma; el foc nou de la vetlla de Pasqua; àdhuc, per metàfora, el foc de les ginesteres de Corpus; i sobretot els focs de Sant Joan, al solstici d'estiu: llibertat i fraternització. Arreu del món, i sobretot en el nostre recó europeu, els antics mites de la terra perduren en aquestes festes populars del foc i de la llum.

* * *

Pasqua de resurrecció. Pasqua florida. Renaixença. Festa suprema. Visió, renovellada sempre, del primer dia del món. Visió de primavera eterna en el fons de l'ànima humana. Festa del nostre ressorgir—de tots i de cadascú de nosaltres. Enyorança d'una perfecció que va del temps més enrera al temps més envant—i a la

qual, imperfectes humans, no sabriem renunciar. Primavera i resurrecció. Resurrecció del Redemptor i dels redimits. Resurrecció de l'esperit creador; resurrecció de la pàtria salvada.

JOAN ESTELRICH

Els homes d'avui dia estan talment acostumats a viure en un medi on la bellesa té poc o no cap lloc, que no poden figurar-se quina cosa sorprenent i única és la lletjor que'ls envolta. Aquesta lletjor vé gairebé exclusivament del període de progrés industrial del darrer segle; les époques precedents no han deixat res de semblant ni en les ciutats angleses ni enlloc. No és que, sota d'altres aspectes, les ciutats antigues hagin sobrepassat les modernes; no és que fossin menys sobrepoblades, que llurs carrers fossin més ben cuidats i millor traçats; la sobre-població excessiva existia i els carrers, en general eren més estrets, tot sovint bruts i malsans; els edificis eren disposats generalment sense ordre aparent, i no obstant, malgrat tot, l'efecte produït és acompanyat sovint d'una forta impressió de bellesa.

RAYMOND UNWIN (*Town plauning in practice*)

TERRA PAIRAL

A MARIA-ANTÒNIA SALVÀ
agraint-li el seu nou llibre de versos

UNA masia esquerpa i soledana
perduda en la planura sense fi.
Talaiots i clapers, qualque cabana,
qualque aljub calcinat vora el camí.

Garrigues i ermots enllà la plana,
i avui com en el temps del sarraí,
lents ramats qui pasturen, blat qui grana
i restobles on campa el sebellí.

Oh l'aspra terra amiga, orfe de pluja,
on el fill de muntanya s'hi enuja!
Beneït el teu cant que ens l'abelleix!

Tu extreus la mel dels cards de la contrada,
i al teu contacte arreu la flor es bada
i fins la seca fusta reverdeix!

GUILLEM COLOM

Desviacions en els conceptes de llengua i de Pàtria

I

L'INICI de la segona centúria de la Renaixença ens ha portat a meditar conscienciosament sobre el camí fet pel catalanisme i el que encara resta per fer. Constatem, d'una banda, com el sentiment patriòtic s'ha estès considerablement, i com l'actuació de diverses generacions ha cristallitzat en guanys culturals i polítics. D'altra banda, però, cal aclarir unes desviacions actuals que comporten perills gravíssims. Dues són aquestes errors o desviacions que intentem de rectificar amb les presents ratlles: Primer: La concepció de la nostra Pàtria com a formada únicament pel territori de l'actual Generalitat, és a dir, la seva reducció a una de les regions que la integren, fruit d'un afebliment de consciència nacional. Segon: La concepció que dona a la nostra Pàtria una extensió excessiva, que no ha tingut mai, provinent d'una confusió de catalanisme amb occitanisme.

II

La nostra Pàtria, per a nosaltres, és el territori on es parla la llengua catalana. Comprèn, doncs, de les Corberes a l'Horta d'Oriola, i de les comarques d'Aragó a la Mediterrània. Composta de quatre grans regions—Principat, València, Balears i Rosselló—amb interessants característiques pròpies cadascuna d'elles, cal conservar, en tots els ordres, llur personalitat, que ens dona una tan gran riquesa d'aspectes. No existeix cap perill—ni cap desig—d'absorció d'una regió per les altres. Fóra contradictori a la tradició històrica i a l'esperit liberal del nostre poble. Respectuosos amb aquesta diversitat, ens cal, també, adquirir plena consciència de la nostra unitat i enfortir-la convenientment, sobretot en l'aspecte cultural. Unitat no vol dir pas submissió d'uns a altres ni uniformació externa; unitat vol dir creació d'uns ideals comuns i la joia de posseir una cultura que tots anomenem nostra. Allà on aquesta unitat ha de manifestar-se amb més energia és davant els altres països; en el contrast entre nacional i estranger és on més hem d'enfortir el sentiment de pàtria, per damunt de les diferències regionals. I no exposem, amb aquestes paraules, cap teoria nova; elles responen a la concepció tradicional i ortodoxa del catalanisme conscient. Això no significa, és clar, que vulguem tancar el pas a cap aspecte possible d'expansió catalana que es pogués plantejar oportunament i que fos viable.

III

De les dues errors que combatem, la primera, que limita la nostra pàtria al territori de les quatre ex-provincies és, sens dubte, la més estesa

í inveterada. Les manifestacions de consciència nacional durant l'Edat Mitjana (el cronista Muntaner i el rei Pere III en són alts exponents) responen al sentiment integral de pàtria. L'afebliment i la desaparició del sentit d'unitat coincideix amb els temps de decadència, i no cal dir que la nació que ens governa des de fora, ha procurat—i procura encara—per tots els mitjans, de fomentar i accentuar la divergència entre els països catalans. Sortosament, de mica en mica la Renaixença restaura el vell esperit de totalitat. Molt ha estat el camí fet, però cal reconèixer que encara no hem arribat a la plena consciència col·lectiva. El fruit millor de la commemoració del Centenari de la Renaixença, ha d'ésser l'extirpació de tot allò que s'oposi a la consecució immediata d'aquest ideal. I creiem, sincerament, que la segona desviació a què hem alludit—tot i ésser filla d'una noble i fervent intenció patriòtica—constitueix un obstacle gravíssim per a aquest assoliment.

IV

En la qüestió occitanista trobem avui entre nosaltres una fluctuació de conceptes: unes vegades Occitània és la suma de diverses regions que formen una nacionalitat única (com ja definia Josep Aladern a començaments de segle); d'altres vegades, Occitània és un compost de nacionalitats amb personalitat pròpia, que formen vagament una "supernació".

Dins les dues concepcions indicades es troba força estesa l'opinió que tots els territoris compresos del Llemosí al Sud de València, i dels Alps a l'Atlàntic, parlen una sola llengua amb diversos matisos i dialectes, els quals—suposen—són poc divergents. Això porta, naturalment, a la conclusió que dintre el gran marc de la pretesa llengua occitànica es troben en un mateix peu d'igualtat el valencià i el català, el llemosí i el provençal, el gascó i el mallorquí, etc.

Galdria reflexionar bé sobre el perill que inclou per a la consciència de la unitat de la llengua allò que de primer antuvi podria semblar tot el contrari; en comptes d'eixamplar-se l'àrea geogràfica del nostre idioma; com algú creuria, el català queda diluït en aquesta superior unitat lingüística i esbocinat en altres llengües o dialectes; l'occitanisme, concebut així, tendeix, per via indirecta, a contraposar a la llengua catalana una "llengua valenciana" i una "llengua mallorquina", amb la mateixa raó que hi hauria per a l'existència d'una "llengua menorquina" o "lleidatana" o "castellonenca", etc.

Altrament, hi ha una raó científica que s'oposa a aquestes teories occitanistes. Avui la lingüística afirma que el català i la llengua d'oc—coneguda per tots els romanistes amb el nom de provençal—són dues llengües diferents, constitueixen dos grups lingüístics apart, malgrat les semblances de diversa índole que hom hi pugui trobar, les quals no són majors que les que hi ha entre el castellà i el portuguès. Alguna de les varietats del provençal és, certament, de fàcil comprensió per a un català mitjanament il·lustrat, però això no vol dir pas identitat de llengua. A ningú no se li acudirà de dir que el català i l'italià formen part d'una mateixa unitat lingüística pel sol fet que un públic català pugui seguir amb relativa facilitat una representació teatral en italià, llengua fàcil si hom la compara amb algun dels parlars occitans, com l'auvernès o el gascó, només comprensibles al qui s'ha dedicat especialment a llur estudi.

Per a la comparació de dues llengües hem de tenir especialment en compte l'època dels textos comparats i els dialectes a què pertanyen. Cal

referir-se, naturalment, als temps actuals, i els termes de comparació no han d'ésser els dialectes fronterers, ans aquells que han cristallitzat en llengües literàries (dos escriptors, la llengua dels quals pot servir per a aquest objecte, serien Mistral i Verdaguer). Si comparéssim textos catalans primitius amb el provençal coetani, ens trobaríem en el cas de semblances que tots ells presenten també amb els d'altres llengües romàniques. Cal prescindir de la poesia trobadoresca catalana, que emprà exclusivament el provençal—com els trobadors italians adopten també el provençal, com Alfons X de Castella escriu en galleg, i com vells escriptors d'Anglaterra usen el francès—i de molts poetes catalans dels segles XIV i XV, i àdhuc alguns textos en prosa, que contenen abundosos provençalismes, fet comparable a la influència lingüística castellana damunt els nostres escriptors de la decadència.

Aquesta posició nostra no ens priva d'apreciar, en tot llur valor, els forts motius (veïnatge, parallelisme de les renaixences occitana i catalana, actual cordialitat entre les seleccions dels dos països) per estudiar amb interès la llengua, la literatura i la història de les terres occitanes (Gascunya, Auvèrnia, Llemosí, Llenguadoc i Provença), i per a intensificar l'intercanvi entre uns i altres (en els ordres literari, artístic i altres aspectes culturals) que més que mai ara convé d'estimular. D'una manera especial volem expressar la nostra simpatia als conreadors de les arts, les lletres i les ciències de les terres occitanes que han manifestat llur afectuós interès per la nostra terra i la seva cultura.

V

Insistim sobre la transcendència que tenen, en els moments actuals, els confusionismes i les vacil·lacions en el concepte de Pàtria.

Recordem l'afebliment que va comportar-nos l'ús del nom d'Aragó per a designar la confederació catalano-aragonesa: a l'estranger, la confederació era coneguda amb el nom de "regne d'Aragó", i el nom de Catalunya perdia injustament valor internacional, precisament d'ençà que la integració nacional s'acomplia amb les conquestes de Ramon Berenguer IV i Jaume I. Avui hi hauria un perill similar, si les terres de llengua catalana es consideraven incloses sota la denominació d'Occitània.

Recordem, per altra banda, com les vacil·lacions ortogràfiques i gramaticals van retardar, durant el segle passat, la concreció de la nostra llengua literària i han dificultat notòriament la seva expansió actual. Cal evitar, doncs, que unes vacil·lacions semblants en el concepte de Pàtria, vinguessin ara a pertorbar i retardar en el nostre poble la consolidació d'una plena consciència nacional.

Barcelona, maig del 1934.

Pompeu Fabra, R. d'Alòs-Moner, R. Aramon i Serra, Pere Bohigas, Josep Maria Capdevila, J. M. Casacuberta, Pere Coromines, Joan Coromines, Francesc Martorell, J. Massó-Torrens, Manuel de Montoliu, L. Nicolau d'Olwer, Marçal Olivar, A. Rovira i Virgili, Jordi Rubió, Pau Vila.

Per l'aproximació catalano-mallorquina

COMITE DE RELACIONS ENTRE CATALUNYA I MALLORCA

AVIAT farà un segle que un mateix esperit començava d'agermanar, en els inicis d'una renaixença gloriosa, els primers vidents de Catalunya i de Mallorca, votats a la restauració de la nostra llengua. I d'En Marian Aguiló fins als nostres dies mai no s'ha desmentit la fidelitat dels nostres escriptors continentals i insulars a un comú ideal de pàtria, vivament sentit per les seleccions d'ambdues Catalunyes.

Però potser ha arribat l'hora de fer quelcom d'eficaç per estendre a tot el poble la consciència d'aquella unitat de sang, de llengua i de cultura que a una i altra ribera del Mediterrani ha de suscitar dins tots els ordres de l'esperit la mateixa florida que, com una penyora, ha suscitat ja dins el camp de les lletres.

A ajudar aquesta obra d'aproximació vivificadora, en la qual algunes associacions han vingut treballant en distintes èpoques en un elevat patriotisme, convidem avui tots els que en sàpiguen sentir la transcendència.

El que ens proposem, no és una obra política, és quelcom més profund i més espiritual.

No està bé que dos pobles que veïnegen units per vincles del parentiu més pròxim, venerant en Jaume primer i Ramon Llull els màxims herois d'una mateixa raça, parlant amb lleuregíssims matisos diferencials la mateixa llengua, visquin una vida de relació tan pobra. Si fóra l'ideal que, fins per damunt les més profundes diferències nacionals, les gents de tot arreu s'acostessin per conèixer-se i estimar-se, els que sentim el poble mallorquí i el català tan a prop l'un de l'altre no podem resignar-nos a aquesta incomunicació espiritual que els isola fora de les confraries literàries.

Tot i la simpatia que sovint li porten, són molts els fills de Catalunya que només coneixen Mallorca—i rarament les illes germanes, amb qui tots estem en deute d'afecte—pel pintoresc superficial ofert a l'ull del turista. I són massa els mallorquins que passen per la metròpolis catalana i sols a través de les més estranyes deformacions n'entreveuen l'ànima.

La cultura nacional que s'hi labora irradia escassament fins a les illes. Els llibres catalans a penes s'hi llegeixen. El teatre català, el meravellós Orfeó hi són desconeguts... I, si moltes gents de Mallorca ignoren on jau el Rei En Jaume i sols vagament i com a cosa quasi exòtica sabrien figurar-se les pedres de Poblet i els paisatges del Pireneu, bressol de la raça, els paratges recòndits de la Serra que millor guarden la intimitat de l'ànima mallorquina són verges de la petjada d'aquell excursionisme català que té una tan gloriosa tradició patriòtica.

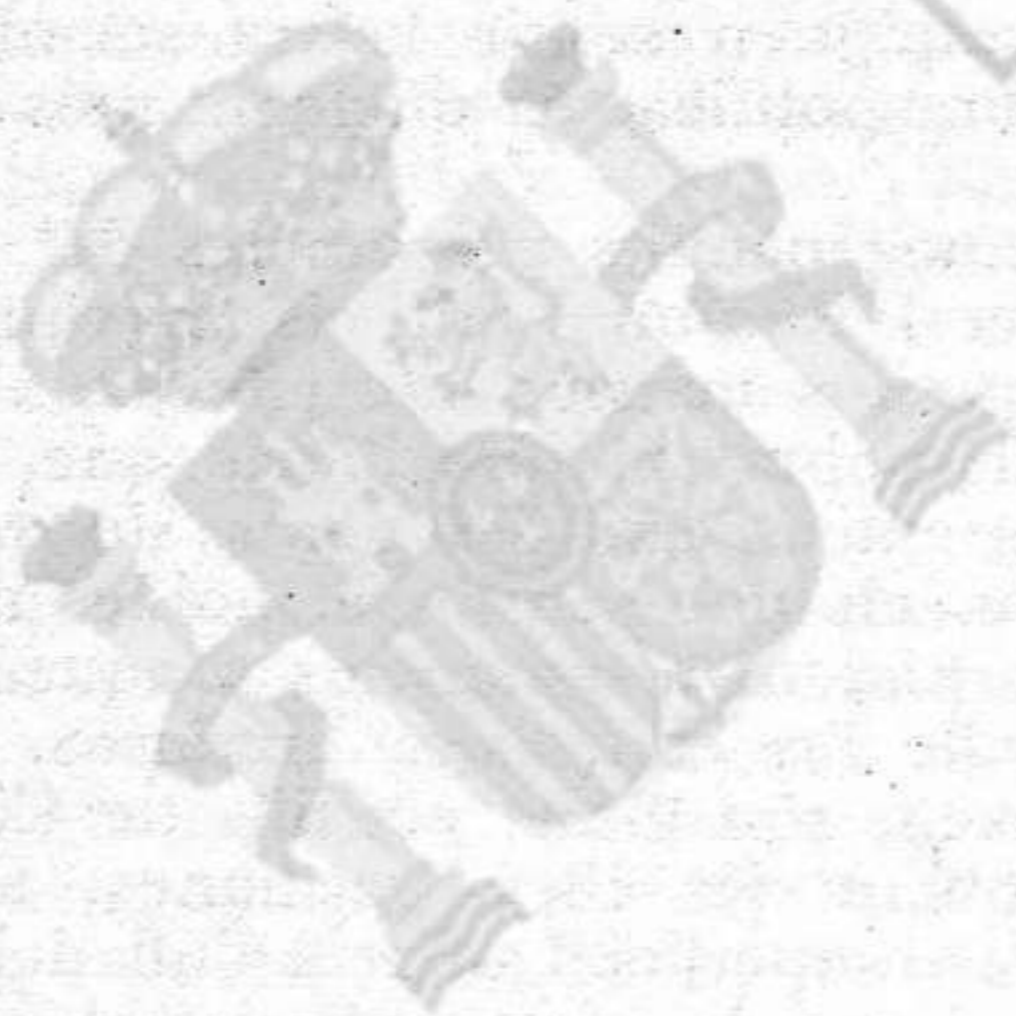
Perquè creiem que mútuament ens podriem donar alguna cosa, ens dol que el nostre comerç espiritual no s'intensifiqui. La Poesia deu als nostres mallorquins quelcom que cap hipercrítica de darrera hora no podria des-

valorar. Mallorca d'altra banda llanguirà i diluirà la seva personalitat en un cosmopolitisme d'estació d'hivern, sense el contacte estimulant de Catalunya. I ningú no sap les forces latents que en una i altra pot despertar aquell contacte, ni per quins gloriosos camins pot emmenar-nos.

A les Corporacions Públiques, a totes les entitats animades pels ideals de Renaixença, a tots el devots i patrocinadors de la nostra espiritualitat, volem adreçar-nos. Per Catalunya, per Mallorca, per la nostra unitat espiritual, demanem la vostra col·laboració i el vostre ajut.

Pompeu Fabra, Guillem Forteza, Lluís Nicolau d'Olwer, Antoni Salvà, Ventura Gassol, Josep Sureda Blanes, Maria Antònia Salvà, Lluís Millet, Guillem Colom, Antoni Martínez Domingo, Joan Mascaró, F. Maspons i Anglès, Antoni M. Sbert, Joan Estelrich, Emili Darder, Paulí Vila, Elvir Sans, Baltasar Samper, Manuel de Montoliu, Joan Pons, Ramon d'Alòs, Leandre Cervera, Estanislau Pellicer, Francesc S. Aguiló, J. M. Batista i Roca, Maria Mayol, Josep M. Casacuberta, Miquel Forteza, Francesc Pujol, Pere Oliver, Miquel Massutí, A. Duran i Sanpere, Bartomeu Forteza, Andreu Crespi, F. Vidal Burdils, Joan Ignasi Valentí, Miquel Ferrà i Francesc Martorell.

MINISTERIO DE CULTURA

C R Ò N I C A

FELICITACIÓ.—La Junta directiva acordà felicitar al consoci i vocal senyor F. de B. Moll per haver-li estat atorgat el premi de Filologia de l'Institut d'Estudis Catalans i també per haver sortit el primer volum de la Biblioteca "Les illes d'or", que ell dirigeix.

EXPOSICIÓ DE FLORS.—Per quarta vegada seguint bella costum d'altres anys, també aquest ha volgut l'Associació celebrar la venguda de la primavera organitzant aquest concurs, joia dels ulls i de l'esperit. L'exposició fou instal·lada en els salons i jardins del Trocadero i fou un èxit, tant d'aportacions com de públic. La inauguració tengué lloc a les 12 del matí del dia 10 de maig, diada de l'Ascensió, amb assistència de distingida concurrència. Començà l'acte amb el següent discurs del nostre vice-president senyor Miquel Forteza:

"Excm. Sr., Senyores, Senyors: Com cada any, volem que sia femenina la veu que vos parli de les flors. La sentireu dins de pocs instants, harmonitzant perfectament amb elles.

Jo només vos diré molt breus paraules, en nom de l'Associació per la Cultura de Mallorca que em cal representar, per absència del President.

Moltes gràcies a les senyores i senyoretetes que formen part del Jurat qualificador i Comissió Organitzadora; a les Autoritats que han volgut honrar-nos en aquest acte inaugural de l'Exposició; a les Corporacions, entitats i particulars que ens han oferit premis; als demés membres del Jurat i Comissió; als expositors i a tots vosaltres, que en aquests moments ens acompanyeu per enaltir el color i el perfum.

La més alta honor d'una ciutat—diu un poeta—és una dona bella. Jo diria: després de la bellesa femenina cap bellesa viva honora una ciutat com un jardí. Per això, no és estrany que les flors sien símbols de la virtut i de l'amor i bandera vivent de la poesia. Cauran tots els tòpics, les flors de roba de tots els colors; però no caurà la flor viva que ha estat un dia, un moment, l'encarnació de la nostra ànima.

La mecanització de les arts ens ha fet perdre un poc el regust de la vida. El que s'ha guanyat en extensió s'ha perdut en intensitat. Per això, l'Associació per la Cultura de Mallorca, quan han florit els camps i els jardins són en flor, du, cada any, a dins la Ciutat, aquesta mostra de vida, com un *excelsior* cantat a tots els ciutadans.

Es indubtable que la nostra Ciutat està mancada de jardins públics. Si exceptuam el jardí de la Glorieta, que el joc de rasants del triangle de carrers fa deliciós, no sabria dir-vos quina altra mostra de jardí públic podríem exhibir. Per això mateix, em plau felicitar l'Ajuntament de Palma

pels seus projectes de jardins i parcs, que pensa a dur a terme i que la canalització de les aigües farà florir abundantment.

Avui en dia, cal confesar-ho, els jardins són tan necessaris a les ciutats com les obres d'enginyeria sanitària, les grans vies, els ferms especials i els mercats, perquè no solament de pa viu l'home, sino també de tota paraula de Déu.

Si ens giram a les ciutats antigues veurem primerament els jardins orientals: els de Semiramis a Babilònia, els de Darius i Cir que canta Victor Hugo en *Le feu du Ciel*: jardins penjats, plens de flors i d'arcades, d'arbres negres ombrejant les vastes cascades; els jardins filosofals grecs, amb els famosos d'Alcinous i Laerte; els jardins de les vil·les romanes que tenien una glorieta i arbusts retallats en figures artístiques, parterres i jocs d'aigua, excellint entre ells els d'Adrià, Salusti i Laurentià.

En l'Edat mitjana tenim els jardins del Sacre Imperi i de Sant Lluís rei de França i els espanyols del temps dels àrabs, el millor ornament d'Andalucia. Jo confés que una de les més belles impressions de ma vida, fou la visió de Granada en ple maig. I més que l'Alhambra i el Generalife em sobtaren llurs jardins amb tot esplendor i la ciutat plena de flors, penjant pel balcon i per les reixes i brillant damunt els pits i cabelleres.

En l'Edat Moderna els jardins italians excelliren novament. S'utilitzaren les altures i s'articularen les pendents amb terraces, cascades i escalinates. Les flors apareixien en plataformes geomètriques i decoraven el conjunt estàtues trobades en les excavacions antigues. Són notables els jardins italians de Bóboli en el palau Pitti, Giusti, Pratolini, Borghesse, Aldobrandini i Frascati.

De les tendències italianes sorgí a França l'estil de Lenôtre en temps de Lluís XIV, que traslladà les lleis del Renaixement italià als terrenys plans, distribuint simètricament enormes superfícies. A França mateix, en el segle XIX va modificar-se l'estil, plantant-se figures irregulars enlloc de les simètriques. Entre els jardins francesos, són notables els de Fontainebleau, Chantilly, Versailles, Trianon, Meudon i Saint-Cloud.

La forma de jardí anglès té la seva expressió pròpia en el parc, que després han imitat luxosament els demés països del món. Són notables els parcs americans, els de Londres, Berlin, París, Madrid i els recentíssims de Barcel·lona que Mr. Forestier ha fet florir a l'esquerpa vessant de Montjuich.

Es clar que si a Mallorca no podem parlar dels jardins públics, podem fer-ho dels particulars, escampats per la nostra illa. Arthur Byne i Mildred Stapley celebren els nostres jardins en llur llibre *Majorcan Houses and Gardens*: Els jardins de so'n Moragues, so'n Berga, La Granja, Alfàbia, Bonsos de Valldemossa i el de Raixa, d'influència italiana. Els dits autors fan notar molt encertadament les diferències de caràcter entre els nostres jardins i els italians. Aquests jardins mallorquins—diuen—estan emplaçats vora les cases de possessió, que no eren llocs d'esbargiment, sinó cases pageses, enmig d'una extensa àrea cultivada. Pocs llits de flors, plantacions de rosers, parrals i bancs de pedra. Els arbres contribueixen molt a la qualitat decorativa, sobretot els limoners i tarongers. Emmarquen els jardins mallorquins els pinars religiosos o els oliverars amb llurs tons gris i plata.

Totes les arts han pres els jardins per llur glòria. La poesia, des que l'escala romàntica de Romeu s'enfilà al finestral de Julieta, ha cantat tots els jardins. El romanticisme els prengué per habitacle de l'amor i fins i tot la poesia d'avantguarda no ha pogut encara abandonar-los. La música n'ha extret l'harmonia, des d'el jardí wagnerià de Klingsor, fins els "jardins davall la pluja" de Debussy. Finalment, la pintura ha pres d'ells tots els

colors i figures i pocs pintors eminents moderns podrien citar-se que no els haguessin sublimat.

Permeteu-me que acabi aquest breu parlament, al recés d'aquest jardí, enmig d'aquestes flors, saludant la memòria del pintor de jardins per excel·lència: del preclar, del nostre Santiago Russinyol".

A continuació la senyoreta Isabel Sans, presidenta del Jurat qualificador lletgí el següent:

Excm. Sr.:

Senyores i senyors:

Que n'és de bella i fragant aquesta festa que ens ofereix cada any l'"Associació per la Cultura de Mallorca" en l'eurítmia del temps i del tribut més ufanós de la terra. Per a mi, aquesta diada, havia tengut sempre el caire agradívol del perfum que es respira amb intensa alenada i de la color feta llum i claredat, i el goig que amarava la meva ànima davant la contemplació de les flors, era un goig sense fites i en ampla llibertat. Cada vegada que entrava a la sala de l'Exposició, em feia l'efecte que traspassava el llindar de l'Arc de Sant Martí, brufat de rosada, irisat de tots els tons suaus i vibrants de la natura, odorant de mil sentors diverses i embau-mants com un bàlsam sedant i purificador. I mai per mai havia pensat que les roses tenien, sota la fulla tendra i lluenta, l'espina que desfà l'encant i retorna a la realitat.

I, enguany, en aquesta Exposició, hi he trobat la flor i l'espina, i una emoció agredolça que fa que la realitat i l'encant es donin la mà

¿Podia jo negar-me a la gentilesa que amb mi tingué l'"Associació", oferint-me la presidència del Jurat d'aquesta Exposició? I, per altra banda, ¿quins són els mèrits que jo puc presentar per a sortir airosa d'aquest càrrec, pel qual, a l'ensem que em fan jutge, em posen perplexa davant el cas d'haver d'escollir la bellesa de les belleses? Perquè, si de mi dependís, no hi hauria seleccions ni triadella, i de tot en faria un sol pom, encarnació de totes les meravelles.

Però, el Jurat és el Jurat, i el seu treball és el compliment d'un deure, i vetaquí l'espina de les flors: aquesta obligació que s'ens imposa de materialitzar la bellesa cotitzant el seu grau.

Per això, jo he de dir a l'"Associació per la Cultura de Mallorca" que amb la distinció immerescuda de que m'ha fet objecte, no ha deixat, no obstant, de proporcionar-me una greu preocupació i un moment de desgrat, davant el cas d'haver de judicar de tanta bellesa aquí reclosa: preocupació i desgrat als quals em sotmet però de tot cor i amb l'intent de posar tota la meva bona voluntat en el treball. I aquest treball, no pot deixar d'ésser un encert, no per la meva col·laboració personal—que no compta amb cap mèrit—, sinó perquè els altres membres del Jurat representen aquí la més alta suficiència, i en ells resideix el meu conhort i la meva absoluta tranquil·litat de consciència.

El cultiu de les flors és el cultiu de la bonhomia. No és possible que qui estima les flors no tengui un cor amable i obert a la bondat. Les flors encaminen el sentiment de l'humanitat pels camins de la germanor i de la pau, i a la seva contemplació, saturada de la seva sentor penetrant, l'ànim se'n munta per l'escala d'un raig de sol, i tot és música, afecte i poesia.

Una copa vessant de flors sobre una taula és la llum clara d'una casa. Les flors en els jardins d'una ciutat són l'exponent de la seva cultura, de la seva netedat i de la seva civilització. I, si és així, precisa que a cada

fogar hi hagi flors que siguin com la llàntia encesa a la dolça pau casolana, i que la nostra Ciutat, oberta a l'escalfor i l'embat de la llum mediterrània, sigui plena de flors i de flaires.

Dins tota la grandesa multiforme i magnífica de la Creació, hi ha tres coses que em fan glatir el cor de fe i de gaudi: l'alegria riolera d'un nadó, l'augusta volta constellada, i la bellesa perfecta i policroma de les flors. A semblança d'aquesta emoció, el mes de maig ens presenta a Maria, que té tota la glòria de l'Infant que somriu en el seu braç matern, sobre els estels flamígers a la punta dels ciris, dins l'auriola embaubant de garlandes i coronas de flors.

L'ofrena d'un pom de flors és el present més fi, és el símbol més perfecte de la cortesia. Per això, senyores i senyors, l'"Associació per la Cultura de Mallorca", cada anyada, en aquest mes, ens ofereix aquest bell espectacle: l'ofrena de les flors i la cortesia de la nostra terra, i gràcies a ella, els nostres ulls s'amaren de serenor espiritual i de flaire agradosa, i dels nostres cors en vessa la gratitud."

Després el Sr. Governador teixí eloqüent discurs, referint-se a Santiago Russinyol, pintor en les seves teles de les flors dels nostres camps, i en les seves comèdies, de les flors humanes, com en el "Pati blau" i en la bella flor de bohèmia de l'"Alegria que passa." Tots els oradors foren calorosament aplaudits. Els convidats varen ésser obsequiats.

El veredicté del Jurat Qualificador fou el següent:

PROFESSIONALS

Primer premi: Casa Germaine (conjunt: tulipes, clavells, lliris, roses, etc)° Diploma i premi en metàl·lic. Segon Premi: Joan Mommany. Roses i plantes ornamentals. Diploma i premi en metàl·lic. Tercer Premi: Gabriel Alemany. Roses. Diploma i Premi en metàl·lic. Quart Premi: Margarida Rubí. Cactus. Diploma i Premi Foment Agrícola. Cinquè Premi: G. Bosch. Empelts de cactus. Diploma i Premi Caixa d'Estalvis.

PARTICULARS

Secció Roses

Primer: Núm. 15, de Maria Vanrell. Premi de l'Excm. Sr. Governador Civil. Segon: Núm. 18, de Antonieta Villalonga Coll. Premi de l'Excma. Diputació. Tercer: Núm. 19, de F. R. R. Premi del Sr. Batle de Palma. Quart: Núm. 6, de Francisca Palmer. Premi de la Presidenta del Jurat. Cinquè: Núm. 28, de Margarida i Maria Ramonell. Premi de Mallorca Agrícola. Sisè: Núm. 20, de Dolors Ramis d'Ayreflor d'Alcover. Premi Agència Oliver. Setè: Núm. 12, de Bernat Fornaris, Premi Manuel Mir. Vuitè: Núm. 3, de l'Escola Jaquotot. Premi de la Fotografia Rullan. Novè: Núm 11, de les Srtes. Blanes Viale. Premi de "La Moderna" S. A. Desè: Núm. 4, de Maria de la Mercè Garcia. Premi del Crèdit Balear. Onzè: Núm. 32, de Viuda de Moll. Premi Atlots de Muntanya.

Secció Clavells

Unic: Núm. 26, de Josep Feliu. Premi Vidrieres Gordiola

Secció Bulbàcies

Unic: Núm. 22, de Miquel Palmer. Premi Andreu Buades Ferrer.

Secció Geranis

Unic; Núm. 36, de J. P. T. Premi President de la Secció Mallorquina de la Federació Ibèrica de Societats Protectores d'Animals i Plantes.

Secció Cactus

Unic: Núm. 34, de Antoni Sbert. Premi Galeries Costa.

Secció Plantes d'ornamentació. Declarat desert.

Secció General (Plantes diverses)

Unic: Núm. 1, (Aquièlgia i Latyrus) de Sra. de Fryberg. Premi Fotografia Amer.

Secció Flors i Plantes silvestres de la Flora mallorquina millorades pel cultiu. Declarat desert.

Ciutat de Mallorca 11 de maig de 1934.—Isabel Sans, presidenta; Mrs. Hillgarht; Maria Angela Esteve; Gwen Walker; Bartomeu Forteza; Sebastià Junyer, Rafel Ramis Togores, i Francesc de S. Aguiló, Secretari.

HOMENATGE A S. RUSSINYOL.—El dia 14 tingué lloc al teatre Líric la funció d'homenatge a Russinyol organitzada amb ocasió de fer entrega a la Ciutat del bust de l'artista que li ofrena la nostra Associació. Aquesta escultura havia estat col·locada a l'exterior del dit teatre sobre una peanya i davant un bell tapís de la bandera barrada. Assistí a l'acte la guàrdia municipal de gran gala i la banda municipal.

El nostre president Sr. Sureda Blanes digué les següents paraules:

Exm. Sr.:

Els poetes amb la seva clara mirada i la seva fina intuïció, ens diuen sovint paraules definidores i de gran exactitud, sobre les persones i sobre les coses. Així ara, al pensar en el que significa el nom i l'obra de Russinyol per Mallorca, res trobam de tant escaient, de tant pur i exacte, com els versos que pensant en ell va escriure el nostre Joan Alcover.

Aquell pelegrí de tot el món que arriba a la nostra Ciutat, de pols emblanquida la roba de bohemí, ardit, la pipa als llavis i pàlida la galta, una mica malalt d'una indefinida febre d'ideal, és bé el Santiago Russinyol que tothom coneix. Però, per a Mallorca fou quelcom més que l'escriptor i que l'artista. Fou l'hoste que venint per una hora de flirt, acaba per casar-se amb l'hostalera i diu "ja no m'en torn".

I, no s'en tornà, efectivament. El record de la seva bondat i la seva fresca rialla, encara ens sopten impensadament, al girar la cantonada d'alguns d'aquests carrerons tranquils i quiets, que ell evocà, on hi ha una branca de lladoner que penja sobre el mur, i un perfum de gessamí que ens torna l'alegria del viure. El seu dolç esguard ple de bonhomia, ens sotja quan atravessem les tremoloses blancúries dels ametllers florits que ell tant estimà.

Casar-se amb l'hostalera significa que l'amor que sentí Santiago Russinyol per Mallorca, era un sentiment molt profund i molt intens. I, per sort, bé podem dir ara que la seva amor era i és corresposta, i que Mallorca pogué veure reflectides en sos ulls les seves gràcies, com escau a dos enamorats.

Per això, l'Associació per la Cultura de Mallorca està segura que porta la veu i el sentir de tot el poble mallorquí, al fer entrega d'aquest bust de Santiago Russinyol perquè sia col·locat a un recó ben amarat de vida ciutadana.

Tal vegada l'obra de Russinyol es trobi ja una mica allunyada del nostre temps i potser aquell desbordament de l'ànim seu que es digué romanticisme, i aquella fam d'un ideal imprecís que era propi del començament de segle, ja no el sentin les generacions que munten. Però, aquella amor,

aquella efusió que sentí Russinyol per Mallorca, i Mallorca per Russinyol poden haver mudat? Ben cert que no. Es ben viva i palpitant. Bella prova de la seva essència eterna n'és l'acte que estam celebrant; l'entusiasme amb que els nostres artistes aportaren les seves obres per tal que l'idea de l'Associació cobrés vida i realitat. En serà aviat, el magnífic colofó que hi posaran, en la funció d'homenatge, la Sra. Margarida Xirgú i Enric Borràs, figures catalanes que al mig del món imaginari de l'escena han sabut trobar la força del poder llegítim i sobirà que és propi del geni artístic.

Vetaquí, Excm. Sr., aquesta imatge de l'home que tant estimà la nostra terra. A vós que sou l'autèntic representant de la ciutat l'entregam. Es una penyora d'amor i de gratitud. Voldriem que aquest acte segellàs per a sempre més l'unió tàcita i indestructible que de bona hora s'establí entre l'artista i la Ciutat. Estam segurs que al passar la gent per davant d'aquest bust, la fredor del bronze cobrarà vida, car una mútua correntia d'estimació i de simpatia, s'establirà entre el vianant distret i l'artista que tant treballà per la glòria de Mallorca.

A les autoritats que honoren aquest acte, i a tots vosaltres, ciutadans, moltes de gràcies.

El Batle de la Ciutat Sr. Darder va parlar seguidament per recordar la figura de Russinyol, el gran amic de la nostra Ciutat i comentar de pas la gran transformació d'aquesta dels dies de Russinyol ençà, encara que l'ànima continuï la mateixa. Els dos oradors foren molt aplaudits.

Després es representà, per la companyia Xirgú-Borràs, el drama "El Místic" i acabat aquest la senyora M. Xirgú recità *El Cacic* i *La Serra*, d'Alcover i el Sr. Borràs *La Sardana*, de Maragall i la rondalla de "El ferrer de tall" de Frederic Soler, essent tots dos ovacionats pel nombrós public que omplia el teatre.

El dijous dia 17 fou ofert per l'Associació un banquet als Srs. Xirgú-Borràs, acte que tenguè lloc a l'Hotel Victòria.

CURSOS.—Continuen al local social i amb gran assistència els cursos de Gramàtica mallorquina i d'Història de l'Art a Mallorca.

CONFERÈNCIA.—El Sr. M. Massutí en donà una molt interessant a l'estatge social sobre "Els orígens de la mar" que fou molt aplaudida pel nombrós auditori.

E L S L L I B R E S

“Les idees literàries en la Renaixença Catalana”, per OCTAVI SALTOR.—Editorial Barcino. Barcelona.

L'autor d'aquest llibre és un dels més inspirats poetes de Catalunya. Podriem dir, hiperbòlicament, que és un digníssim poeta i alhora, un “civilíssim” (magnífic qualificatiu que Saltor dóna al mestratge de Montoliu, en ofrenar-li el llibre) escriptor, en qui s'agermanen la més pura sensibilitat amb el més alt esperit catalanesc. Altrament, és una intel·ligència tot equilibri, serena i eqüànime. Es, per aquestes característiques, Saltor un home *útil*, en el sentit altíssim que certs filòsofs alemanys del XVII atribuïen a aquesta paraula aplicada als homes

Ja es pot comprendre, per tant, que l'estudi que obtingué el premi Pelfort en 1933, i que ara la Barcino ha editat acuradament, és un treball substanciós i irreprotxable, interessant i oportú que si—com en la Justificació que a manera de pròleg precedeix al text, es diu—“vol constituir enmig de totes les altres més valuoses realitzades entre l'any darrer i el present, una aportació documental i crítica al que en podriem dir la nostra tesi renaixentista: és a dir, el sentit de continuïtat literària i espiritual amb què la Renaixença catalana i els seus propulsors o representants s'han produït durant aquest darrer segle, i en conseqüència la unitat de la nostra cultura i de l'anhel conscient amb que ha estat tothora servida”, aconsegueix amb escreix el propòsit de l'autor, car el llibre, per bé que es limita, en bona part, a recollir alguns aspectes rellevants de les idees literàries renaixentistes representa no certament una aportació més a la tesi renaixentista, sinó una meritoria aportació que cal remarcar amb singular complaença.

Els autors renaixentistes que en l'obra—podriem dir-ne assaigs crítico-literaris—es citen són nombrosíssims i gairebé constitueixen la totalitat dels més rellevants. Tanmateix, com a mallorquins hi trobem a manca alguns dels nostres moderns poetes i publicistes que han contribuït o contribueixen a la dignificació i l'enlairament de les lletres catalanes, per exemple, Miquel Ferrà, Joan Pons, Miquel Forteza i Maria Mayol. En canvi, com a mallorquins no podem menys de consignar amb satisfacció les paraules d'elogi, de comprensió i de justícia que Saltor dedica a l'anomenada “escola” nostra, que tanta influència ha tingut en la lírica catalana i encara podriem dir en la renaixença catalana, i de la qual per Saltor representa “l'exponent més remarcable de conjunt homogeni, d'unitat de tradició i de progrés, de sentit de l'idioma, d'afinament de la sensibilitat, que ja de bell antuvi poguem trobar en la nostra poesia moderna”. De Saltor, en aquest magnífic llibre que comentem, són també aquestes paraules:

“D'entre els mestres en gai saber que primerament copsen el títol, són els mallorquins els qui acusen ja una major eurítmia, un domini més exquisit del

llenguatge, una pregonesa lírica més subjectiva i menys superficial" i, encara, "l'exemple de l'escola mallorquina constitueix una excepció considerable i quasi desproporcionada dins el nostre moviment. Dipositaris de "la deixa del geni grec" sembla com si l'Homer rapsoda hagués infós una mena de crisma a l'accent de tots aquests cantaires. Ens caldrà arribar a un quart moment de la transformació de la nostra lírica, el que marquen les figures de Josep Carner i, sobre tot, de Josep M.ª López-Picó, per a superar ja definitivament, tot el període literari anterior en que deixant a part el nivell indiscutible de les figures individualment remarcables, com Guimerà o Verdaguer, foren els mallorquins els qui millor excel·liren en l'ús de la llengua i en l'exercici de la sensibilitat per a la lírica. Entre els llocs comuns i els extremismes passionals, entre les caigudes prosaiques i les violències idiomàtiques, els representats de l'escola mallorquina constitueixen, sobretot al principi de la restauració dels Jocs Florals, un oasi on veritablement descansa l'esdevenidor del llenguatge i on resta assegurada la qualitat formal i intrínseca del nostre lirisme".

Malgrat llur extensió i el sentit crític d'aquestes ratlles hem volgut transcriure aquests elogis que ens dedica un esperit refinadíssim com Saltor, perquè és quasi impossible una ponderació major i perquè ells encenen en nosaltres la flama de la gratitud. Altrament, amb aquests paràgrafs per mostra d'un llenguatge puríssim i d'un lèxic digne i natural, és fàcil comprendre millor la nitidesa i desimboltura que caracteritza aquesta obra interessant d'un dels més interessants valors, com crític i com poeta, de les lletres catalanes d'avui.—F. V. B.

MARIA-ANTÒNIA SALVÀ. — *El Retorn, poemes.* — Lluís Gili, Barcelona, 1934. 135 p. 16°.

Amb aquest llibre de versos, de títol tan amatent i suggestiu, Maria-Antònia Salvà retorna amb delícia sempre nova als seus temes predilectes.

Es primerament l'esbart dispers dels records d'una infantesa remota i planament familiar el que es plau de fer alçar als nostres ulls, amb remembrances casolanes dels avantpassats i amb alguna confiança íntima i colpidora entremig, com en aquella evocadora *Petxina*. Es després l'eterna delícia secreta de la terra pairal que li far girar la vista enrera:

*D'ensomnis fugissers senguint la ruta
m'ha vagat d'escoltar el teu secret.
Oh ma terra pairal! Oh terra eixuta,
que pervingueres a apagar ma set!*

s'exclama al començ de la segona secció del llibre amb una certa emoció continguda. Aquesta terra fou sempre part integrant de la seva vida. Per això la canta amb aquesta amor, amb una amor pròdiga i tota franciscana que no perdona detall: les *esparragueres florides* que perfumen l'eixutor de l'estiu; el pi ver que

*àdhuc tot ajupit i en sa vellura,
un fruit migrat adés i ara ens dóna;*

l'ocellet que troba en la seva finestra, les orquídees de camp, les alzines que ombregen les terres ancestrals... Es enamorament? Es gelosia, el que així li fa cantar la seva terra? Ni ella mateixa ens ho sap dir...

Un curt poema de quatre estrofes, *L'aranya oscil·lant*, ens dóna aquí l'avenç del que serà la darrera secció del llibre, la més densa, al nostre entendre, i la més

fortament treballada i, en aquest sentit, superior a les dues que la precedeixen: *Fe i Pàtria* i *Flabioleig*, fabricades gairebé a base de petits poemes encomiàstics, quasi sempre de circumstàncies. La primera composició d'aquest darrer aplec ens dona ja la pauta de la modalitat, que ve a revelar-nos un nou caire en la manera habitual de la nostra poetessa. No és ja aquella poesia *originada en la presència constant del seu paisatge, poesia exterior gairebé sempre*, que li retreia ha poc un crític d'avantguarda com una de les seves obligades característiques (1); sinó que és pura emoció interna, poesia *intensiva* que a través dels avesats horitzons familiars penetra les íntimes fibres de l'ànima:

Arracer de poesia

—alt silenci, pau del cel—
qui et cercàs no et trobaria,
i vius en la vida mia
a on vessares ta mell!

D'aquesta mel recòndita s'amaren molts dels poemes del nou esplet: *L'etern encís*, *La rosa dins la neu*, *D'un paradís perdut*, *Fretura*, etc. En tots ells

—broll exquisit d'anímica dolcesa
i dels sentits intacta voluptat—

hi sura un sentiment de fonda i serena recança ensems que un daler infinit de superació. En tots ells Maria Antònia, com la màgica cançó de camp que tan gentilment celebra,

*enciso si mira enrera
si mira envant abelleix.*

I, com més es sent feble i arrupida, més aire li demana el seu respir. I si la seva orella es tanca, més intenses sonen les melodies en el seu cor...

I així fins arribar al sobri poema final, que titula *Recobrament*, de gran valentia de pensament i de ritme, construït amb uns hendecassíl·labs de tanta robustesa i gravetat que no desdirien al costat dels *estramps* dels nostres clàssics.—G. C.

JOAN ESTELRICH: *Fenix o l'esperit de renaixença*. Biblioteca catalana d'Autors Independents, Barcelona 1934. 266 p. 12.º.

Aquest darrer llibre d'En Joan Estelrich, potser el millor fins ara de tots els seus, reclamaria un llarg i detallat comentari. El senyalam a l'atenció dels lectors com un dels més substanciosos que s'han escrit sobre la gènesi, la trajectòria, el sentit i la transcendència de la renaixença catalana. No hi ha aspecte ni problema relacionat amb aquest fenomen que no hi sien estudiats objectivament, amb una lúcida passió. Els temes, projectats en un pla de serena universalitat, hi són tractats en una prosa crara i tensa d'escriptor i de pensador madur, ric de cultura i tan ple com equilibrat. En Joan Estelrich no és un simple historiador del fet. Un alè d'ideal optimista i sanitos anima el llibre de cap a cap. L'inspira tot un alt sentit nacional, que no dissimula tares ni febleses.

Particularment interessant per Mallorca el capítol IV: *Exemples: El Ressorgiment, Mallorca i el Romanticisme*. Estudia en ell el paper real de Quadrado i La Palma romàntics però no renaixentistes, en la gènesi del moviment renaixentista mallor-

(1) V. LA PUBLICITAT del 25 d'abril passat, *Crònica de la poesia*.

quí, paral·lel al de Catalunya i que tengué per primer promotor Marian Aguiló. "Un temps, per error de perspectiva, pogué semblar que el ressorgiment català era reflex del ressorgiment provençal; els primers felibres així ho cregueren, i àdhuc ho insinuaren en llurs càntics fraterns, llavors dels primers contactes efusius entre la colla de Mistral i els emigrats catalans; el professor rossellonès Amade, amb abundor de clarícies, ha establert que no hi ha cap influència inspiradora. Els dos fenòmens són coetanis, gairebé simultanis; condicions semblants donen lloc a ressorgiments semblants. Dic semblants i no idèntics perquè els antecedents històrics i la plurisecular evolució decadentista, essent distintes a l'Occitània gàllica i a Catalunya, havien de determinar, per força, moviments que, si semblen idèntics en llurs començaments, ben aviat havien de diferenciar-se. No hi ha, doncs, trascolament de Provença a Catalunya. I, parellament, dintre el ressorgiment català, no n'hi ha tampoc de la Catalunya estricta a Mallorca. El fenomen renaixentista és simplement el mateix, aquí i a les Illes. Tot estava preparat aquí perquè un jorn d'estiu de l'any 1833 fos publicada l'oda de l'Aribau; tot estava preparat, en els millors esperits de Mallorca, els realment representatius, perquè hi hagués allà un ressorgiment literari. Observem, és clar,—l'esperit opera amb homes—contactes personals que actuen com a estimulants, o com a fulminants, si us plau més: Pi-ferrer sobre el grup de *La Palma*; Rubió i Ors sobre Marian Aguiló. Però el fet superior és aquest: en la dècada 1830, continuant gairebé estacionàriament en les dues dècades successives, hi ha a la Catalunya continental i a la Catalunya insular un estat d'esperit, una emoció, una enyorança i unes esperances, que coincideixen. Aquest estat d'esperit és precursor, primer, i congriador, després, d'això que anomenem la Renaixença. Quan un mallorquí celebra, doncs, aquest centenari, no commemora, pròpiament, l'adhesió de Mallorca al ressorgiment català; commemora, senzillament, la pròpia renaixença". (pp. 130-131).

La cita és llarga però valia la pena per posar de relleu una posició, de cara al fet del nostre renaixement literari, que no ens costa gens d'acceptar i compartir. La nostra més viva felicitació a l'autor per aquesta obra, que li donaria un nom si no ratificàs i consolidàs el ja que té legítimament adquirit.—F. I. P.

Comèdies d'En Pere d' A. Penya. I. (Biblioteca "Les Illes d'Or" n.º 1.) Mallorca 1934, 3 f + 152 p. 16.º.

Ha estat repartit el primer volum de la Biblioteca mallorquina "Les Illes d'Or" i davant la tangible realitat d'aquest llibret ens és un pler de ratificar auguris expressats per L. N. T., a l'anunci d'una publicació la manca de la qual era una falla del nostre petit món literari.

Es un encert l'haver començat per les Comèdies d'En Penya (El cordó de la vila, Un criat nou, La pesta groga). Ara que reverdeix el teatre regional—perquè regional, ben mirat?—actors, autors i públic no fan més que guanyar de tenir a mà textos que amb el temps passat havien esdevinguts introbables. Una llàstima la *y* grega admesa en el text, malgrat l'explicació completa que d'aquesta anomalia es dona al final del pròleg; llàstima, mes que res, per la tristesa del precedent: No hi haurà manera d'instaurar definitivament, d'una vegada i sense parlar-ne pus la natural i necessària normalitat ortogràfica si, quan fora d'aquí cauen rendits els darrers baluards de la intransigència, per publicar un text del segle passat a Mallorca, ha d'ésser precís encara accedir a impositcions de caràcter personal difícils, per no dir impossibles, de sostenir amb raons avalables.

La presentació externa de la nova Biblioteca és prou discreta. L'edició en fil fa veritable goig. Potser una major abundància de blancs—difícil de no escatimar, d'altra banda, en una empresa popular—l'hauria afavorida; si hagués estat possible de no ajuntar, per exemple, en una mateixa pàgina (la I) títol i dedicatòria, i afegir també una guarda al final. De totes maneres, això i certes cosetes, com la e final de "peste" a la coberta i portada, la duplicitat de gràfia "mellor" i "millors" en el pròleg, són detalls evitables que no constitueixen tara i no hi seran en els volums pròxims.

L'empresa està en marxa. Enhorabona al seu promotor i realitzador, Sr. Moll. Ara manca assegurar-ne la regularitat. I això tant dependrà, cal no oblidar-ho, de l'editor com dels autors que han de nodrir-la d'original. Les bones eines són una invitació a la feina. I la publicació d'aquesta biblioteca hauria d'ésser-ho també, com voldriem i ho esperam.—P.

Els actes d'alguns homes tenen per a milions d'altres homes conseqüències comparables a aquelles que resulten per a tots els vivents de les perturbacions i de les variacions del seu medi. Així com unes causes naturals produeixen la pedra, el cicló, l'ave-en-cel, les epidèmies, així unes causes intelligents obren sobre milions d'homes, la inmensa majoria dels quals les sofreix com sofreix els capricis del cel, del mar, de la crosta terrestre. La intelligència i la voluntat afectant les masses en tant que causes físiques i cegues és allò que hom anomena Política.

PAUL VALERY:

(Notes sobre la grandesa i la decadència d'Europa)

RECULLS DE FORA

El dia 2 es presentà a les Corts el nou Govern. Després de llegida la declaració ministerial, brevíssima, i declarat pel Sr. Samper que es feia seu el programa del Govern anterior, usaren de la paraula els Srs. Lerroux, Goicoechea, Rodríguez Perez, Prieto, Samper novament, Bolivar, Gil Robles, Ventosa i Calvell, Santaló, Azaña, Maura (Miguel), en un debat polític sobre la darrera crisi, després del qual fou aprovada la confiança al Govern Samper per 217 vots de radicals, agraris, melquiadistes, populars agraris, Lliga Catalana i Nacionalistas bascos, contra 47 de socialistes, esquerra i Esquerra Catalana. S'absentaren del saló monàrquics i conservadors maurins.

***

Seguí després durant el mes a les Corts la discussió dels Pressupostos de l'Estat, amb els de Justícia, de Indústria i Comerç i de Guerra; la llei d'augment de les tarifes carrilaires i la de derogació de la de Termes Municipals. En la sessió de dia 25 s'acordà per 254 vots contra 44 aplicar la "guillotina" a la discussió d'aquesta darrera i per 271 contra 21 fou aprovada la derogació de la dita Llei de termes municipals. Fou aprovat igualment, per 234 contra 24 vots l'augment de les tarifes carrilaires.

***

En la sessió de dia 18, el Sr. Calvo Sotelo, que havia estat admès al càrrec després d'amnistiàt, pronuncià un discurs referent a la gestió econòmica de la Dictadura, proposant l'atorgament de plens poders per arreglar el dèficit actual del pressupost. El discurs fou contestat en la mateixa sessió pel Sr. Prieto qui rebuté les afirmacions d'aquell. Dia 22 intervingueren en el debat el Ministre de Finances Sr. Marraco i novament el Sr. Calvo Sotelo. Dia 23 el Sr. Prieto. El 25 el Srs. Barcia i Cambó i dia 30, en la sessió nocturna, els Srs. Chapaprieta i Rodríguez de Viguri.

***

Dia 2 acabà la vaga del ram de l'aigua, gas i electricitat de València, resolta per laude del Ministre del Treball acceptat pels vaguistes. A Saragossa, persistint l'anormalitat i la gravetat d'una situació creada pels conflictes obrers plantejats, anà uns dies el Ministre de la Governació per acord pres en Consell de dia 4. A Barcelona, dia 7, hi hagué un nou intent de vaga general—que fracassà—amb motiu de protestar d'aldarulls ocorreguts la nit anterior a l'arribada d'una expedició de fills dels vaguistes aragonesos. Per laude ministerial fou solucionada finalment la vaga de Saragosa que durava del mes anterior. Dia 16 començà a Catalunya la vaga de contractistes de "El Radium" que afecta a centenars d'obriers de l'indústria tèxtil. Segueix la dels metallurgics de Madrid que a mitjan mes duien 66 dies

de vaga. Plantejada pels Socialistes per dia 5 de juny la vaga general de treballadors del camp, com a protesta per la derogació de la Llei de Termes, el Govern declarà servei nacional la recolecció de la collita i publicà severes mesures contra dita vaga.

* * *

En el citat Consell de Ministres de dia 4 fou pres l'acord de presentar el Govern recurs davant el Tribunal de Garanties, plantejant la qüestió de competència respecte a la Llei de contractes de conreu aprovada pel Parlament Català.

* * *

Després de parlar-se molt, feia temps, de si el components del partit radical es dividien o no, la nit del dia 16, al sortir de la reunió del Comitè executiu del Partit el Sr. Lerroux manifestà que l'escisió era un fet. El cap d'aquesta escisió l'ex-Ministre i ex-President del Govern Sr. Martinez Barrio, seguit de 17 diputats més que abandonen amb ell el Sr. Lerroux, es constituïren en nou grup polític i minoria parlamentària amb la denominació de Partit Radical Demòcrata.

* * *

El mateix dia 16 es reuní a Madrid també el Consell Nacional de la C. E. D. A. presidit pel Sr. Gil Robles reunió en la qual, segons nota oficial fou "acordat d'una manera expressa i categòrica, ratificar les manifestacions fetes pel Sr. G. R. en la seva darrera intervenció parlamentària, amb motiu de la presentació del Govern del Sr. Samper i ha considerat que amb això queda perfectament definida la posició del partit en quant al règim". Era així un fet la incorporació de la C. E. D. A. a la República.

* * *

A Càdiç començà dia 22 la vista de la causa pels fets de Casas Viejas contra el Capità Sr. Rojas, vista que acabà el dia 26. La sentència, que condenna a l'acusat a vint i un any de presó major ha estat apel·lada.

* * *

Dia 4 fou fet públic pel Conseller de Justícia de la Generalitat Sr. Lluhi un Decret reglamentant l'aplicació i posant en vigor la Llei de contractes de conreu aprovada pel Parlament Català i promulgada l'11 d'abril passat.

* * *

Per primera vegada després dels març 1933 es reuní dia 30 d'abril el Consell Nacional o Parlament Austríac per aprovar la nova constitució de l'Estat Federal d'Austria. Després d'aprovar aquesta, es dissolgué per acord unànim el darrer parlament democràtic de la República Austríaca. Abans havien estat aprovats també, en bloc, els 471 decrets d'excepció promulgats pel Govern des de la suspensió de la vida parlamentària. La nova Constitució, d'inspiració cristiana, està basada en l'organització corporativa i federal, amb un President de la República elegit pels 4700 Burgmestres presidits pel de Viena, i quatre Cambres Consultives: Consell d'Estat, Consell de Cultura, Consell d'Economia i Consell de Províncies. La nova Llei Constitucional fou promulgada el 1er de maig.

El mateix dia fou ratificat pel President de l'Estat federal Sr. Micklas el concordat amb la Santa Seu.

* * *

Als Estats Units es celebrà dia 20 el centenari de la mort de Lafayette, amb una sessió solemne del Congrés, a Washington.

* * *

Una altra dictadura. A Bulgària, dia 19, un cop d'Estat donat pel Rei Boris, ajudat per l'exèrcit, destituí el Govern Mouchanoff, dissolgué les Corts i instaurà, després de l'ocupació militar de Sofia, la Dictadura amb el nou Govern presidit pel Sr. Hosorquieff.

* * *

A la Universitat autònoma de Barcelona tengué lloc dia 3 l'acte solemne de lliurar els títols de Doctor "Honoris Causa" per la mateixa, als Srs. Josep Puig i Cadafalch, Jaume Massó i Torrents, catalans, al belga Lluís Siret i l'alemany Dr. Enric Finke, Els dos primers foren apadrinats respectivament, pels Srs. Bosch Gimpera i Jordi Rubió.

* * *

Ha estat publicat el veredictes del XII Concurs musical de la Fundació Concepció Rabell i Civils Vda. Romaguera, fallat pel Jurat compost dels Mestres Francesc Pujol, Baltasar Samper i Enric Casals.

Al mateix temps és convocat el XIII concurs, amb un Premi de 2000 ptas. a la millor Missa de glòria per a una veu blanca tenor i baix, amb acompanyament d'orgue, amb terme d'admissió fins el 15 de febrer de 1935. Formen el Jurat els Mestres Francesc Pujol, Domènec Mas i Serracant i Josep Barberà.

* * *

A Barcelona s'inaugurà dia 17 oficialment el Congrés Internacional de l'Ensenyament Tècnic.

* * *

S'ha fet pública la convocatòria als premis anuals de la Generalitat de Catalunya, que són els següents:

Literaris. Premi Joan Creixells (novella), Premi Joaquin Folguera (poesia) i Premi Ignasi Iglesias (teatre), de cinc mil pessetes cada un. Data d'admissió fins el 31 d'octubre.

Musicals. Premi Juli Garreta (simfonia), de 10.000 ptas; Premi Felip Pedrell (música de cambra), 5.000 pessetes; Premi Isaac Albeniz (ballet) i Premi Anselm Clavé (composició sinfònica per cors i orquesta), de 5000 pessetes. Termini d'admissió, el 23 octubre 1935 pel primer, i el mateix dia d'enguany pels altres.

De Pintura i Escultura. Premi Isidre Nonell (pintura), i Premi Damia Campeny (escultura) de 5.000 pessetes. Aquests dos premis s'atorgaran enguany a una escultura i una pintura de les presentades a l'Exposició de Primavera i que no hagin estat exposades públicament enlloc més.

* * *

Per la tribuna del Conferentia Club de Barcelona han desfilat: Walde-mar Deonna, professor de Ginebra, qui parlà de "La moda 1.800 anys abans de la nostra Era"; Raymond Recouly, qui parlà sobre: "Clemenceau i Foch"; i Alfred Cortot qui parlà de "Dos pols de la música francesa: Debussy i Cesar Frank".

El primer diumenge, dia 6, es celebraren els Jocs florals de Barcelona. Pompeu Fabra, president del Consistori, llegí el discurs de consuetud, sobre el tema: Els Jocs florals i la llengua literària. La Flor Natural fou guanyada pel Sr. Josep Janés i Olivé amb la poesia "Tu", i elegida Reina de la festa la Sta. Margarida Ortega Polanco. L'Englantina d'Or, obtinguda per Joan Llongueres, donà a aquest poeta dret al títol de Mestre en Gai Saber que li fou conferit en la mateixa festa. La Viola d'Or i d'Argent fou guanyada pel Sr. Manuel Bertran i Oriola.

La Copa Narcís Oller fou atorgada al Sr. Leandre Amigó, el Premi Fastenrath a Joan S. Arbó per la novella: *Terres de l'Ebre*; el Premi Dolors Moncerdà al Sr. Miquel Saperes; i el Premi Concepció Rabell a Alfons Maseres per: *Estampes*. Obtingueren premis extraordinaris els Srs. Felip Graugés, Salvador Perarnau, Domenec Parramon i Mn. Ramon Garriga. El discurs de gràcies anà a càrrec del mantenedor Sr. A. Busquets i Punset,

***

Alguns llibres nous:

Josep Francesc Rafols: *Pere Blay i l'arquitectura del Renaixement a Catalunya*.—A Serra Baldó: *Els Trobadors* (Crestomaties Barcino, 2).—Modest Furest i Roca: *L'Avia Truietes*.—S. Crivillés: *Manual teòrico-pràctic per a la determinació d'elements en ciment armat*.—Felip Pleyan: *Quan els canyars florien* (Biblioteca Lleidatana).—Joaquín Ruira: *Les coses benignes* (Quaderns literaris).—Plàcid Vidal: *L'assaig d'una vida*.—B. Gispert Sandoval: *L'estel lluminós* (Llibreria Catalònia).—Alfons Maseres: *Resum d'Història del Comerç* (Collecció Popular Barcino, 99).

***

Han reprès llur publicació a Barcelona la *Revista de Catalunya*, i la revista il·lustrada *Arquitectura i Urbanisme*, de l'Associació d'Arquitectes de Catalunya.

Segons nota de la Cambra Oficial del Llibre de Barcelona els llibres publicats allà durant el passat mes d'abril ascendeixen a 32.

N O T I C I A R I

COMUNICACIONS

Per part de l'Alcaldia i Diputats a Corts es treballa perquè sia restablert el correu dominical amb Barcelona, suspès en temps de la Dictadura i que tants perjudis dóna al comerç i turisme.

PASSOS PER A VIANANTS

A alguns carrers de nostra ciutat, dins la calçada, han estat senyalats els passos per a vianants per mitjà de plaques de llautó. Dita millora forma part del pla que l'Ajuntament pensa realitzar per tal de regularitzar el tràfic. Igualment es farà amb els cotxes de lloguer, per als quals serà senyalat un lloc.

UN NAVEGANT SOLITARI

Ha ancorat al nostre port un yath, de nom "Spucht III" patronejat per l'alemany Rodolf Ude. Eixí d'Hamburg, fa set mesos, és a saber, el mes de setembre proppassat i des de llavors ha recorregut quatre mil milles a la vela. De tots els ports que ha visitat, el de Sóller és el que li ha agradat més.

NOVA SUCURSAL DE TELÈGRAFS

L'Ajuntament acordà en una de les darreres sessions instal·lar als baixos de les Cases de la Ciutat una nova Sucursal de Telègrafs. Així seran tres, una al Terreno, altra a la Llonja de Contractació, ultra la Central. Els ciutadans, principalment els comerciants hi han de guanyar amb aquesta millora.

FIRES I FESTES DE SÓLLER

Com tots els anys, enguany Sóller ha commemorat la dada de l'11 de maig de 1561 amb festes cívico-religioses. Els històrics personatges Rocafull, Angelats, Sergent Soler i les *valentes dones de Ca'n Tamany* foren representats per agraciats nins i nines de la localitat. Es feren concerts musicals i balls, focs artificials, el simulacre al port, actes deportius i revetla, actes als quals concorregué gent de la ciutat i moltíssima de fora. Es de dordre que el *Foment de Cultura de la Dona* deixàs de celebrar enguany la simpàtica exposició de flors, que era una nota altament poètica de les festes.

FESTIVALS CHOPIN

Es celebraren amb la mateixa solemnitat dels altres anys. Al Teatre Principal l'eminent pianista Alfred Cortot interpretà: Fantasia en fa menor op. 49, Andante spianato i Polonesa op. 22; Sonata en si bemoll menor op. 35; 10 estudis op. 10 i 25 amb sorprenent interpretació i emoció.

També tingué lloc a la Cartoixa de Valldemosa l'homenatge a Chopin,

a càrrec de l'esmentat pianista i de la Capella Clàssica, la qual canta la Balada a Mallorca del poema Atlàntida de Verdaguer musicada pel Mestre Falla, escoltant tots fervorosos aplaudiments.

INSTITUT DE CULTURA DE LA DONA

Entre les festes commemoratives de les noces d'argent d'aquesta meritíssima entitat catalana figurava una excursió a Mallorca, que realitzaren per Cincogesma un nombrós estol de membres de l'Institut, presidides per la fundadora, Sra. Bonnemaïson Viuda de Verdaguer i el canonge i publicista Mossèn Carles Cardó, director de *La Paraula Cristiana*.

UNA LÀPIDA

Ha estat descoberta la làpida que El Rotary Club de Mallorca col·locà a la façana de la casa nativa de Fr. Juníper Serra, que, com es sab, comprà i renovellà fa dos anys a Petra. Hi assistiren les autoritats i també els nins de les escoles amb banderes, cantant l'himne de Riego i la Balanguera. El President del Rotary feu memòria de quan la casa de Fr. Juníper fonc regalada a la ciutat de Sant Francesc de Califòrnia.

CONFERÈNCIES

En donà una en el "Centre Cultural dels Hostalets" el Batle senyor Darder, parlant sobre l'Obra d'Higiene i d'Assistència Social que l'Ajuntament va desenvolupant dins el poble amb una eficiència digna de lloança i de la que en toca bona part al conferenciant.

També a l'"Ateneo" en donà una, que fou radiada, dia 18, En Joan Pons sobre el tema: "Un ideari regionalista mallorquí", inclosa en el cicle sobre els distints idearis polítics organitzat per aquella societat.

Al Saló d'actes de la Diputació donaren conferències explicatives dels respectius projectes de reforma de l'actual, i construcció d'un hospital de nova planta els Arquitectes de Província Srs. Alomar i Garau.

NOU SERVEI D'AVIONS

Aquest mes començà a funcionar un nou servici d'avions Alcúdia-Marsella-Alger i viceversa a càrrec de la companyia francesa "Air France".

MILLORES MUNICIPALS

Prest serà una realitat el projecte d'urbanització de les afores del lloc on estigué l'enderrocada Porta del Camp. S'hi construiran grans jardins, un camp de joc per a infants, una gran escalonada que ha de posar en comunicació l'avinguda Estanislau Figueres i el camí ronda sud, instal·lació de columnes per la il·luminació pública, obres que han de canviar l'aspecte d'aquella encontrada. També s'urbanitzen les places de Garcia Orell i Comte de Sallent i avancen les obres d'anivellament del glacis de Santa Catarina i del parc.

EXCURSIÓ ESCOLAR

Acompanyats dels catedràtics Srs. Ferbal, López i Gómez vint i quatre alumnes del sext any del Baxillerat realitzaren una excursió escolar. Visitaren Alger, Bou Saada, Chrechel, Bilda, Tipanhou i altres ciutats, i els Museus que aquelles contenen.

FE D'ERRATES

En el *Sonet fàcil* de B. Rosselló Porcel publicat en el número anterior se'ns en filtraren dues que cal esmenar. Els versos 11e 12e que diuen: Tro-

feu del mot i del turment—del mot que quan es despullava—han de llegir-se en aquesta forma: Trofeu del goig i del turment—del mot que quan es desfullava.

UNA EXCURSIÓ EMINENTEMENT CULTURAL

L'“Ateneo”—“Seccion de Artes e Història”, va fer una excursió a Alcúdia, i, segons la ressenya publicada per la premsa local, fou del tot profitosa per la cultura.

Diu la ressenya, que els excursionistes visitaren les murades i portes de l'època romana, l'anfiteatre o teatre romà (tot és igual) amb les seves coves per a guardar les feres, i l'església de Santa Anna, d'estil gòtic, a on, segons la tradició, es celebrà la primera Missa a Mallorca.

Ens sembla molt bé, però cal aclarir una mica les coses: Alcúdia no fou fundada per Jaume II—que fou qui començà a construir les murades—fins l'any 1298; en els anfiteatres o teatres romans—com es vulgui—no hi sortien feres, sinó comedians (si no anam errats, les feres es reservaven pel circ, i a Mallorca no n'hi havia cap) i per últim, l'església de Santa Anna és posterior a la conquesta de Mallorca per Jaume I. Abans de la venguda a l'illa dels fills de l'Islam, ja existien, al menys, les primitives basíliques cristianes de Sant Martí (Alcúdia), so'n Peretó (Manacor) i la de Santa Maria del Camí.

Tot això no tendria res de particular ni motivaria el més petit comentari si no anàs arredossat sota un títol d'“Ateneo” i una secció d'“Artes e Historia. Tot sia per l'art i per la història.

N. DE R.

En el número de juny, per no haver arribat d'hora per aquest, aniran els Concerts, les Exposicions i el Teatre, seccions pel retard de les quals demanam excuses als nostres lectors.

La Redacció solament es fa solidària dels treballs que no porten signatura. Dels articles signats en són responsables llurs autors.

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR:

ANTONI SALVÀ I RIPOLL

ADMINISTRADOR:

JOAN I. VALENTI I MARROIG

Redacció i Administració: *Palacio, 40, baixos.*—Ciutat de Mallorca

Preus de subscripció: Any, 12 ptes.—Trimestre, 3 ptes.—Número solt, 1'25 ptes.

ESTAMPA D'EN FRANCESC SOLER.—SANT FRANCESC, 2 I 4.—PALMA DE MALLORCA